

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior

**Unitat de Suport
a l'Atenció de Víctimes**

“Els Matrimonis Forçats”

**Projecte DAPHNE
Segona conferència Transnacional.**

Palerm, 20 de desembre 2011

Polítiques de seguretat contra la violència masclista

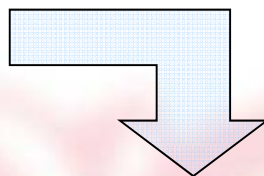
Objectiu:

Liderar les actuacions estratègiques necessàries en el marc de la Seguretat pública per a l'abordatge integral del fenomen de la violència masclista, garantint els drets de ciutadania de les dones com el dret a viure sense violència, el dret a l'atenció de qualitat, el dret a la protecció i a la seguretat.

Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista

Formes de violència:

- Violència física
- Violència psicològica
- Violència sexual
- Violència econòmica

Àmbits on es manifesta:

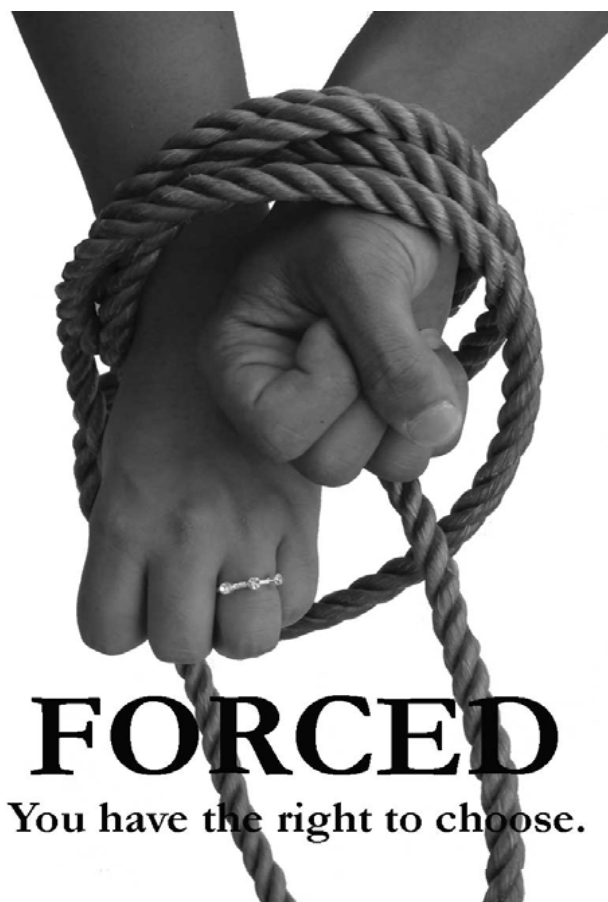
- Àmbit de la parella
- Àmbit familiar
- Àmbit laboral
- Àmbit social i comunitari*

Violència masclista a l'àmbit social o comunitari

Aquest àmbit comprèn :

- Agressions sexuals.
- Assetjament sexual.
- Tràfic i explotació sexual de dones i nenes.
- Mutilació genital femenina
- ****Matrimonis forçats**
- Violència derivada dels conflictes armats
- Violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones

Matrimonis forçats

Definició matrimoni forçat i diferenciació d'altres pràctiques

Matrimoni forçat:

- És aquell que es produeix sense el consentiment vàlid de com a mínim un dels contraents per la intervenció de terceres persones de l'entorn familiar (sovint els progenitors) que s'atorguen la facultat de decisió i pressionen perquè aquesta pràctica es produeixi.

****Matrimoni prematur:***

- Quan un dels contraents del matrimoni forçat es una persona menor de 18 anys també se'l denomina matrimoni prematur

Matrimoni concertat:

- Matrimonis pactats, també anomenats matrimonis blancs, concertats o de conveniència. El matrimoni com un subterfugi o pràctica que instrumentalitza aquest ritual per assolir objectius no explícits: satisfer interessos econòmics, aconseguir la nacionalitat per la via més ràpida, etc. però amb la connivència dels contraents que busquen assolir llurs interessos i els de la família o comunitat.

*L'art. 46 del Codi Civil especifica que no poden contraure matrimoni els menors d'edat no emancipats. Es permet el matrimoni a menors a partir de 16 anys si estan emancipats i entre 14 i 16 anys en els casos que hagin obtingut una dispensa judicial; però sempre ha d'haver-hi el lliure consentiment dels contraents (art. 45)

Dificultats en la definició del Matrimoni Forçat

En els casos en què existeixen proves reals de la vulneració de la llibertat de consentiment al matrimoni per coaccions físiques o violències que permeten constatar innegablement un matrimoni forçat

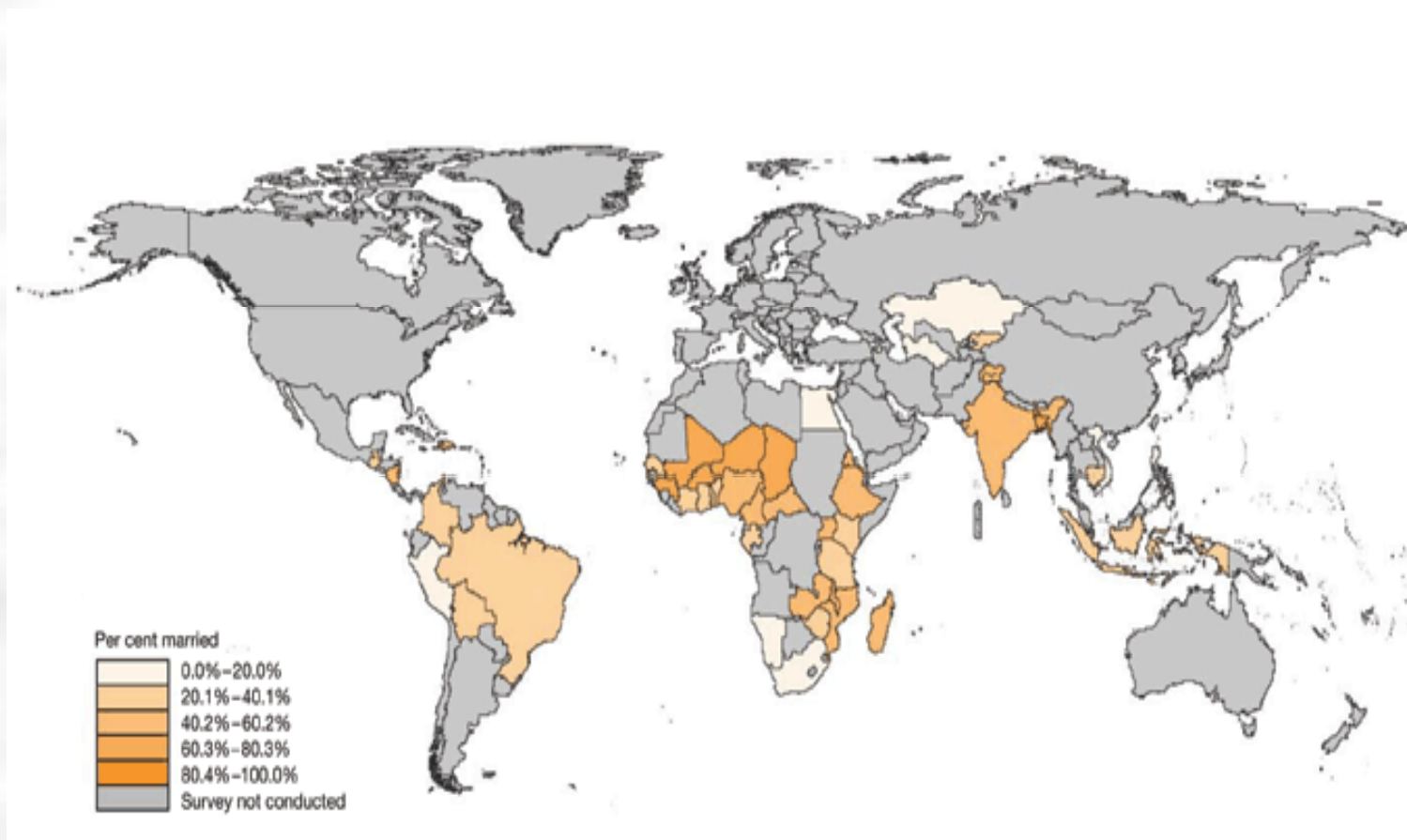
Dificultats:

- No sempre és fàcil apreciar la **voluntat interna**, els fenòmens psicològics en correlació amb el contingut explícit de l'acte del matrimoni.
- La **voluntat declarada** en el moment de l'acte del matrimoni no consisteix només en els termes que l'expressen, sinó que hi poden interferir les circumstàncies o pressions ambientals de les quals resulta i amb les que es relaciona
- El **temor o la por** poden neutralitzar tota vel·leïtat de resistència, sense que hom pugui parlar d'un consentiment real
- No sempre és possible aportar les proves de les **amenaces morals**, que avoquen la persona a un estat de **vulnerabilitat** i no li permeten d'oposar-se al matrimoni

El MF doncs, implica en si mateix un problema de definició “*no es defineix des del mateix punt de vista a tots els països.*” *

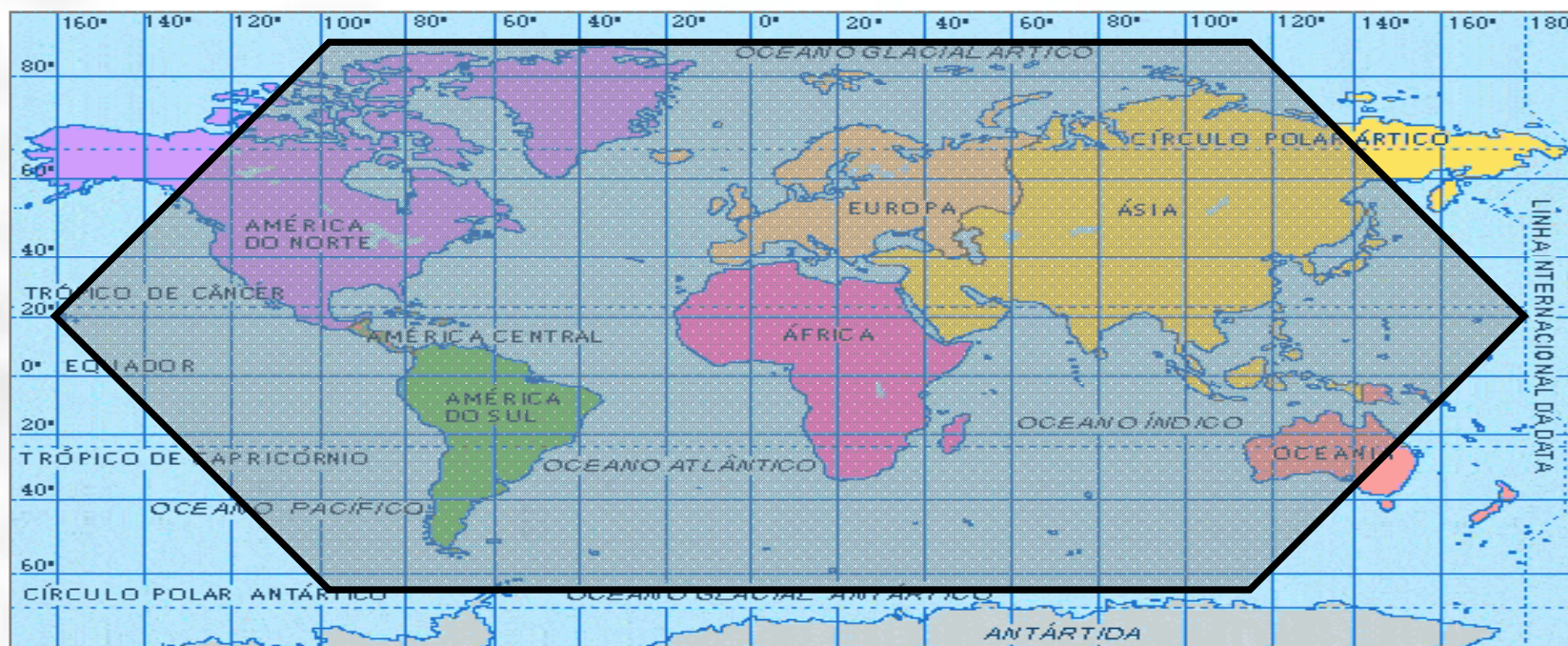
**Els matrimonis forçats als Estats membres del Consell d'Europa (2005)* Direcció General dels Drets Humans, 2005

Geografia del fenomen

Moviments migratoris han ampliat la geografia del fenomen

- Segons l'informe del Consell Federal Suís “*Répression des mariages forcés et des mariages arrangés*” els MF afecten principalment a comunitats d'origen immigrant, sense poder ser atribuïdes a un entorn cultural precís ni a una religió en particular”

Elements clau en els Matrimonis forçats

1. **L'origen** de la pràctica dels matrimonis forçats està geogràficament molt estesa:
 - Àfrica subsahariana
 - Nord d'Àfrica
 - Pròxim Orient i Orient Mitjà,
 - Amèrica Llatina
 - Col·lectius d'ètnia gitana de diversa procedència
2. **Variabilitat** en la forma que pren el MF en les diferents regions*(edats (tot i que el major nombre de casos afecta a menors d'edat), diversitat de rituals associats,motivacions...)
3. **Elevada complexitat** deguda a l'elevat nombre de factors que s'entrellacen en el fenomen dels MF (pressions explícites i implícites tan pel que fa al família, la comunitat, el maquillatge per la tradició i/o la religió, condicionants educatius, culturals, les situacions econòmiques de moltes famílies, edats primerenques...)

Elements clau en els MF-II

4. Aspectes nuclears dels tots els MF:

- El **sistema patriarcal** que fonamenta el sistema de domini dels homes vers les dones

*L'antropòloga Nicole-Claude Mathieu, descriu la continuïtat de la pràctica dels matrimonis forçats com:

“una invasió dels cossos de dones i ments [...] per la constant i constrenyent presència física i mental d'homes a qui s'han de sotmetre”.

- La **greu vulneració dels drets humans** d'aquelles persones que són obligades a contraure matrimoni

*Art. 16.2 de la **Declaració Universal dels Drets Humans**:

“El matrimoni només es pot contraure amb el ple i lliure consentiment dels dos pretendents”

Matrimoni prematur

Que NO és un matrimoni forçat?

- Una tradició que cal mantenir.
- El precepte d'una religió concreta.
- Un fenomen que només passa entre la gent pobre i en ambients marginals.
- Un contracte que només es signa a l'estranger.
- Un tret de cultures concretes que cal respectar
- Un fenomen que ja no existeix
- Un fenomen que a Catalunya no existeix

Principals motivacions dels Matrimonis Forçats

- Reforçar els vincles familiars.
- Assegurar que les riqueses i els béns romanen al si familiar.
- Complir amb obligacions o promeses antigues.
- Protegir ideals culturals o religiosos.
- Situacions de migració, ajudar en permisos de residència i nacionalitat.
- Controlar la sexualitat de les noies quan entren en edat reproductiva.
- Com a estratègia de supervivència econòmica familiar (sobretot en països en els que la família rep una dot).
- Com a estratègia de protecció de la menor o dona que passa a dependre de la família del marit i podrà tenir fills legítims.
- Honor familiar.
- Explotació sexual* o laboral

Els Mossos acaben amb un matrimoni forçat d'una menor a l'Hospitalet de Llobregat

A principis d'aquest mes, els Mossos d'Esquadra van rebre una trucada d'una professora d'Itàlia que denunciava que una ex-alumna seva menor d'edat havia estat obligada per la seva família a casar-se amb un familiar. Segons aquesta professora, la menor havia estat obligada a casar-se al Marroc aprofitant un viatge que la família havia fet amb la víctima i que des de feia pocs dies la noia residia a l'Hospitalet de Llobregat amb el seu marit. La víctima li hauria enviat un missatge al mòbil de la professora per explicar-li la seva situació.

Els agents del Grup d'Atenció a la Víctima de la comissaria de l'Hospitalet de Llobregat van desplaçar-se al domicili on presumptament es trobava la menor contra la seva voluntat. Allà van trobar la víctima, reconeguda gràcies a les fotos facilitades als Mossos d'Esquadra via correu electrònic per la seva antiga professora. Una vegada la menor va ser fora del pis i de la influència del detingut, que va dir no saber qui era, va expressar a la policia el seu desig de fugir del domicili, pel que va ser traslladada a dependències policials per protegir-la, així com esclarir les circumstàncies del fets. La menor va expressar que es trobava en una situació en contra de la seva voluntat, que en cap moment havia accedit a casar-se i que si ho havia fet era perquè havia estat forçada i que havia hagut de mantenir relacions sexuals forçades amb el seu marit. Els Serveis Socials de l'Ajuntament de l'Hospitalet van fer-se càrrec de la menor.

Davant d'aquesta situació, els Mossos d'Esquadra van detenir Yedir K. de 27 anys que va passar a disposició del Jutjat de Violència sobre la Dona número 1 de l'Hospitalet de Llobregat, decretant-se després la seva llibertat amb càrrecs.

Lamalla.cat 22/03/2011

Matrimonis prematurs

- L'Unicef calcula que prop de 60 milions de dones que avui tenen entre 20 i 24 anys van ser obligades a casar-se abans d'arribar a la majoria d'edat. A l'Afganistan, aproximadament la meitat de les noies contrauen matrimoni abans de fer els 18 anys.
- La família de Ghulam va decidir vendre-la al seu marit per poder alimentar la resta dels seus fills, encara que va afegir que "se sentien avergonyits" per això
- La imatge de Ghulam, una nena afganesa d'11 anys, asseguda al costat del seu marit de 40 va ser la fotografia de l'any 2007 pel Fons de les Nacions Unides per a la Infància (Unicef)

Fotografia de la Ghulma el dia del seu “casament”*

Conseqüències dels Matrimonis Forçats

- ❑ **Psicològiques:** dificultats conductuals (baix rendiment escolar, irritabilitat...) sentiments d'ambivalència, por, depressió, culpa per la negativa, manca d'autoestima, depressió, ansietat, trastorns alimentaris, alteració del son, drogadiccions, aïllament, ...
- ❑ **Físiques:** lesions, agressions, desordres somàtics, dolors abdominals, autolesions, intents de suïcidi, homicidis...
- ❑ **Sexuals:** embaràs prematurs o problemàtics, infecció del VIH, l'hepatitis B, fístules (per exemple a Nigèria; rebuig i expulsió de la comunitat) , d'altres malalties de transmissió sexual, violacions o agressions sexuals....
- ❑ **Econòmiques:** manca d'independència econòmica, control i restricció dels propis recursos, prohibició d'accedir al mercat laboral o mantenir una feina

“Una niña yemení de doce años falleció por hemorragias internas tres días después de que fuera casada con un hombre mayor”.

En aquesta foto la Hatum està amb el seu fill.

El germà de la Hatum Sürücüs va matar-la a Berlin el 2005.

Ella va prendre la decisió de separar-se del seu Matrimoni Forçat.

Violències masclistes relacionades

La Mutilació genital femenina i el Matrimoni Forçat:

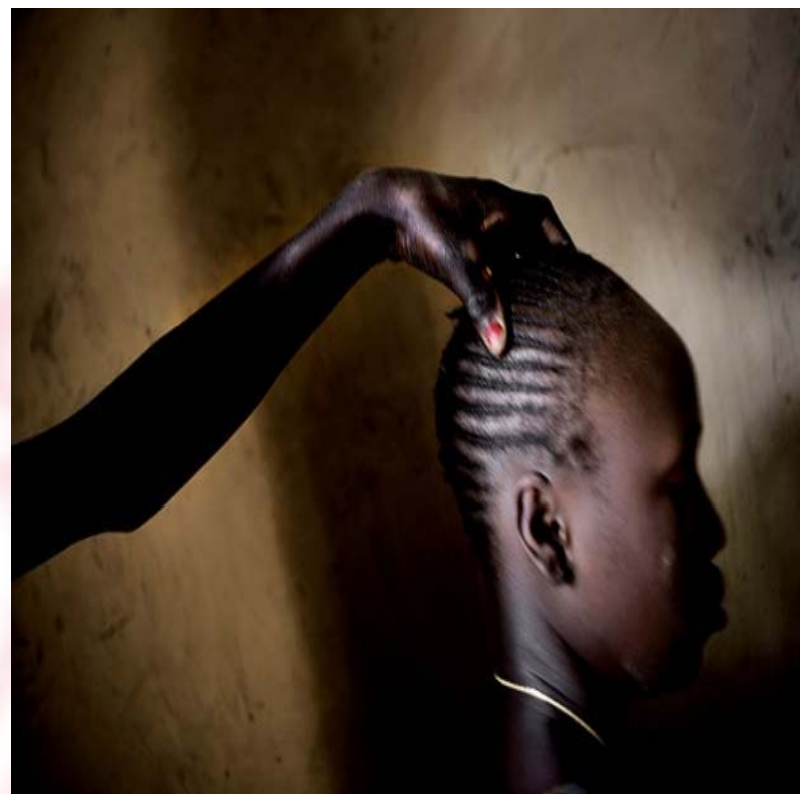
.... pero recuerdo aún con más dolor una chica de 19 años, **casada a la fuerza**, a la que le habían cerrado completamente tras **la escisión** y no podía mantener relaciones sexuales. Su marido le propinaba auténticas palizas debido a la imposibilidad de practicar sexo y la chica vino a visitarnos a nuestro hospital. Su esposo, al enterarse de que un hombre le había visto la zona genital, se enfadó muchísimo y llegó muy alterado al centro hospitalario. Hubo que explicarle muchas cosas. La joven no regresó jamás a la clínica.

Ouma

“El peinado de boda de la niña de 14 años, Ouma.

Su padre la ha vendido a Hamidou. Éste tiene 33 años, y ella será su segunda esposa. Antes de que el novio entre en la ceremonia, tendrá que negociar con el padre de Ouma, el precio.

Ella finalmente vale 30 euros convertidos y 100 nueces de cola.”

La Audiencia de Barcelona absuelve a los padres acusados de atar a su hija a la cama para que no viera al novio (14/1/2005)

- La Audiencia de Barcelona absuelve a los padres acusados de atar a su hija a la pata de la cama para que no viera a su novio. A pesar de que el tribunal considera "reprobable" retener a la joven atándola a la pata de cama durante toda una noche, entiende que no incurrieron en ningún delito puesto que no hay pruebas suficientes que avalen su culpabilidad...

....La joven subió al domicilio mientras su novio la esperaba en la calle, pero ante su tardanza se presentó en la vivienda. El acusado, impidiéndole el paso, le dijo que "su hija se iba a quedar allí aquella noche" y le comunicó que "habían decidido que su relación era imposible porque ambos pertenecían a religiones distintas e incompatibles -él cristiano y ella musulmana- y además ella ya estaba casada en Marruecos con otra persona de religión musulmana.

Mesures legals europees en matèria de MF

Proposta del Consell d'Europa:

“Semblaria que les persones més afectades pels matrimonis forçats serien les dones i, en els països rics i industrialitzats, les dones resultants de la immigració. Es tractaria de recollir dades que donin cos a la hipòtesi que és urgent emprendre reformes jurídiques, posar en marxa polítiques, programes i intervencions per prevenir els matrimonis forçats, disminuir-ne el nombre i construir la base d'un compromís eficaç.” *

Diferents models:

- ❑ Bèlgica i Noruega són dos exemples dels pocs països en què el **MF està tipificat** com a delictes en el seu codi penal.
- ❑ Regne Unit no tipifica el MF en el seu codi penal però si disposa d'una **ordre de protecció** (Forced Marriage (Civil Protection)) per les víctimes de MF (2008) i permet per exemple: entrega de passaports, aturar la violència i la intimidació, revelar el parador d'una persona, evitar que una persona sigui traslladada a l'estranger...
- ❑ França, opten per considerar-ho **un agreujant de les infraccions penals connexes** a l'objectiu del MF.
- ❑ Espanya **no existeix la figura al Codi Penal** i s'opta per la al mateix com: coaccions, les amenaces, la detenció il·legal, lesions, homicidis... **tipificació de delictes associats**

**Informe “Els matrimonis forçats als Estats membres del Consell d'Europa”, planteja la hipòtesi general*

Historial MF 2009 -2011

	Any 2009	Any 2010	Any 2011 (octubre)
Nombre de casos	12	15	19
Nombres de persones ateses	13	15	20

* El terme PERSONES fa referència al SEXE FEMENÍ

MF Any 2009

Any 2009	Gen.	Feb.	Març	Abril	Maig	Juny	Jul.	Agost	Set.	Oct.	Nov.	Des.	Subtotal	Total Anual
Nombre de casos						5	3	1	1	1	0	1		12
Nombre de persones ateses majors d'edat						2	2	0	0	0	0	1	5	
Nombre de persones ateses menors d'edat						4	1	1	1	1	0	0	8	
													13	12

MF Any 2010

Any 2010	Gen.	Feb.	Març	Abril	Maig	Juny	Jul.	Agost	Set.	Oct.	Nov.	Des.	Subtotal	Total Anual
Nombre de casos	1	0	1	3	1	2	2	0	2	0	2	1		15
Nombre de persones ateses majors d'edat	1	0	1	2	0	0	1	0	1	0	1	0	7	
Nombre de persones ateses menors d'edat	0	0	0	1	1	2	1	0	1	0	1	1	8	
													15	15

MF Any 2011

Any 2011	Gen.	Feb.	Març	Abril	Maig	Juny	Jul.	Agost	Set.	Oct.	Nov.	Des.	Subtotal	Total Anual
Nombre de casos	1	1	4	0	3	4	2	2	1	1				19
Nombre de persones * ateses majors d'edat	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0			8	
Nombre de persones ateses menors d'edat	0	1	3	0	2	3	1	1	0	1			12	
													20	19

ORDRE DE SERVEI DE PREVENCIÓ I ATENCIÓ A LES VÍCTIMES DE MATRIMONIS FORÇATS

1. FASE DE PREVENCIÓ

- La prevenció ha de ser el principal objectiu de la PG-ME, ja que és la via més favorable per eliminar o reduir la incidència d'aquest fenomen.
- El treball preventiu exigeix un grau important de coordinació entre els/les professionals de diferents àmbits: serveis socials, d'immigració, d'infància, de salut, d'educació, jutjats, Ministeri Fiscal i la policia.
- És fonamental:
 - Abordar amb èxit aquestes situacions, informar, sensibilitzar
 - Obtenir el compromís de les persones per un posterior treball en xarxa

-
- Les accions que s'han de dur a terme en aquesta fase són:
 - **Difondre la informació i prevenció** abastant al màxim possible de població en risc així com els professionals que intervenen.
 - **Recolzar-se** en persones, entitats o grups dels propis col·lectius dedicats a combatre aquestes pràctiques buscant més eficàcia i legitimitat.
 - Fer **campanyes informatives** dirigides als col·lectius susceptibles d'efectuar aquestes pràctiques.

2. FASE DE DETECCIÓ

- El coneixement d'aquesta situació pot venir majoritàriament per **tres vies**:
 - Informació de la pròpia víctima
 - Informació que facilita una tercera persona
 - Informació obtinguda d'una investigació policial derivada d'una família, amical o professional que denunciï la desaparició d'un menor o una dona d'una acusació falsa d'algun il·lícit que no ha comès per tal d'implicar la policia en la seva cerca i el seu retorn a la llar, etc.

- **Indicadors de risc:**

Hi ha un conjunt d'ítems que combinats es poden considerar com a indicadors de risc quan són presents en menors o dones:

- Pertànyer a comunitats/famílies originàries de països on aquesta pràctica està estesa.
- Pertànyer a col·lectius de diferents procedència amb antecedents d'aquesta pràctica.

Segons l'àmbit, els signes que es poden donar com a possibles indicadors de risc són els següents:

- ❑ Educació: manca d'escolarització o absentisme, descens en el rendiment, manca de puntualitat, prohibició de participar en activitats extraescolars
- ❑ Salut: autolesions, temptatives de suïcidi, trastorns alimentaris, sentiments de tristesa o altres símptomes de depressió, abús de substàncies.
- ❑ Treball: baix rendiment i absentisme, opcions limitades de carrera professional, prohibició de treballar, control financer (sou), condicions econòmiques precàries pel fet de no disposar de feina, no cobrar subsidis d'ajuda.
- ❑ Històric familiar: germanes forçades a casar-se, escapoliment de domicili, detencions il·legals, presència de rol masclista en la família d'origen.
- ❑ Social: aïllament social, la víctima no disposa de xarxa de relació.
- ❑ Policial: casos de desaparicions de menors o dones a la mateixa família, informes i/o intervenció de violència masclista, antecedents de qualsevol altre tipus de violència masclista com, per exemple, casos de mutilació genital femenina.

- **Factors de vulnerabilitat**

- En els casos de MF s'hauran de tenir en compte els següents factors d'indefensió:
- Manca de xarxa social a part de la família (que és justament qui la força a la convivència i les relacions sexuals amb una persona no desitjada).
- El desconeixement dels seus drets i dels recursos socials, sanitaris, etc.
- Invisibilització social i la falta de coneixement del fenomen.
- Dependència econòmica respecte de la família, condicions econòmiques precàries pel fet de no disposar de feina, no cobrar subsidis d'ajuda
- Possibles dificultats per parlar les llengües oficials de Catalunya (depenent de quan faci que la nena/dona viu aquí).

- Delictes associats als matrimonis forçats

En l'ordenament jurídic actual, no existeix cap figura penal que inclogui els matrimonis forçats, però sí delictes que poden estar-hi vinculats o associats com són:

- Els **delictes contra la llibertat**: detencions il·legals (art.163 CP), segrestos (art. 164 i seg.CP), amenaces (art.169 seg.CP) i coaccions (art. 172 CP)
- **Tortures i altres delictes contra la integritat moral** (art. 173 CP)
- **Delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals**: agressions sexuals (art.178 i seg. CP), abusos sexuals (art. 181 i seg. CP)
- **Delicte de lesions** (art.147 i 148 CP)
- En situacions molts greus, poden donar-se els delictes d'**homicidi** (art138 CP) i **d'assassinat** (art 139 CP) per part d'una figura masculina propera a la víctima que pertany al seu entorn familiar o comunitari (germà, pare, cosí, marit...). És el que s'anomena "**crim d'honor**".

- **Urgència de les situacions**

En l'abordatge del cas s'ha de valorar la urgència de la situació, distingint entre:

- Situació de **risc potencial**
- Situació de **sospita**
- Situació de **risc**
- Situació de **risc imminent**
- **Matrimoni consumat**

3. FASE DE SEGUIMENT

El seguiment d'aquest tipus de víctimes ha de ser individualitzat i s'ha d'adequar a les necessitats concretes de cada persona, respectant la seva voluntat i evitant al màxim la victimització.

- Primer contacte amb la víctima

Consistirà en:

- a) Presentació i funcionament del GAV
 - b) Recull d'informació relacionada amb la víctima
- Contactes posteriors
 - La segona i posteriors contactes amb la víctima tindran la **finalitat d'esbrinar quina és la seva situació en aquell moment**; comprovar si **ha variat alguna de les circumstàncies anteriors** i si les **mesures adoptades fins el moment són les correctes**, en cas que n'hi hagin.
 - Independentment dels contactes amb la víctima també es poden incloure aquells que la PG-ME realitzi amb altres professionals de la xarxa que intervinguin en el cas, com ara educació, serveis socials, etc.

- Finalització del seguiment

- Amb mesures judicials de protecció
 - El seguiment estarà actiu el temps que duri la mesura judicial de protecció. Es contactarà amb la víctima amb l'objectiu d'informar-la i derivar-la al servei especialitzat corresponent. En el moment en que es produeixin modificacions en les mesures judicials de protecció, la víctima serà informada d'aquests canvis.
 - Passats tres mesos després de la fi de la vigència de la mesura judicial, si no hi ha risc per a la víctima, es tancarà l'expedient d'investigació sempre i quan es tingui constància que un altre servei assistencial de la xarxa pugui valorar la necessitat de continuar el seguiment.

-
- Sense mesures judicials de protecció
 - Es realitzarà un primer contacte amb l'objectiu d'informar i derivar a la víctima al servei especialitzat corresponent i un segon contacte per esbrinar quina es la seva situació actual.
 - L'expedient d'investigació es tancarà en el moment en que no hi hagi cap risc per la víctima de contraure matrimoni en contra de la seva voluntat i s'hagi activat la xarxa de recursos per si cal continuar algun tipus de seguiment assistencial.
 - En el cas que la víctima sigui menor d'edat, el seguiment es finalitzarà:
 - Quan la menor d'edat es trobi sota tutela de la DGAIA en un centre de protecció o sota la custòdia d'un familiar que estigui en contra d'aquesta pràctica.
 - Quan no estant sota la tutela de la DGAIA, hi hagi un compromís ferm per part dels pares o tutors de no dur a terme aquesta pràctica i hi hagi una forta convicció de què el risc ha desaparegut. Aquest compromís es recollirà en un ofici genèric adreçat al jutjat i si en tres mesos no s'han produït nous incidents es tancarà el seguiment havent activat anteriorment la xarxa de recursos per si cal continuar algun tipus de seguiment assistencial.

Unitat de Suport a l' Atenció de Víctimes (USAV)

Alba Alfageme

Alba.alfageme@gencat.cat

plaseguetat.victimes@gencat.cat

www.gencat.cat/plaseguetat.victimes

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior

www.gencat.cat